

PATVIRTINTA

Kauno lopšelio-darželio „Želmenėlis“
Direktoriaus 2023 m. gruodžio 29 d.
Įsakymu Nr. V-177

KAUNO LOPŠELIO-DARŽELIO „ŽELMENĖLIS“ ALKOHOLIO, TABAKO IR KITŲ PSICHIKĄ VEIKIANČIŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO PREVENCIJOS PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa (toliau – Programa) paskirtis – užtikrinti bendrosios (pirminės) prevencinės veiklos veiksmingumą.

2. Programa grindžiama bendradarbiavimu tarp lopšelio-darželio „Želmenėlis“, šeimos ir įvairių specialistų, o vykdoma remiantis pagrindiniais bendrosios (pirminės) prevencijos principais.

3. Programos turinys, atsižvelgiant į ugdymo patirties ypatumus ir atitinkamos prevencinės veiklos poreikį, pritaikytas kiekvienam amžiaus tarpsniui ir apima ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą.

4. Programa parengta įgyvendinant Valstybinės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-1765.

5. Programa skiriama kenksmingų ir psichiką veikiančių medžiagų – buitinių cheminių medžiagų, vaistų, alkoholio, tabako, narkotikų ir kitų psichiką veikiančių medžiagų – vartojimo bendrajai (pirminei) prevencijai vykdyti.

II. SITUACIJOS ANALIZĖ

6. Lietuvoje nuo 1985 metų atliekami mokinių alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo tyrimai, o nuo 1995 metų Lietuva dalyvauja vykdant alkoholio ir kitų narkotikų tyrimo Europos mokyklose (ESPAD) projektą.

7. Per pastaruosius 20 metų jau matyti prevencijos turinio ir įgyvendinimo formų kaita: vis rečiau pasitelkiami gąsdinantys, moralizuojantys teiginiai, priešingai – orientuojamasi į pozityvaus elgesio pavyzdžius, žinių, skatinančių sąmoningumą, kritinį mąstymą, sklaidą, gyvenimo įgūdžių bei psichologinio atsparumo ugdymą.

8. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų turinyje pakankamai dėmesio skiriama socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymui, tačiau pasigendama saugaus elgesio nuostatoms formuoti skirtų temų. Sprendžiant žalingų įpročių problemas turime rūpintis vaiko saugumo, emocinių, fizinių ir socialinių poreikių tenkinimu, atlikti ankstyvąją prevencinį darbą.

9. Aktyvus tėvų vaidmuo ir atsakomybė psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir ankstyvosios intervencijos vykdymo procese – vienas svarbiausių sėkmę lemiančių veiksnių, tam užtikrinti reikalingas pozityvių tėvystės įgūdžių ugdymas, pagalba atpažinti su vartojimu susijusias problemas, tinkamai reaguoti ir priimti sprendimus.

III. APRAŠO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

10. *Programos tikslas* – ne tik apsaugoti, bet ir įgalinti priimti atsakingus sprendimus dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo – ugdyti asmenį, motyvuotą sveikai gyventi, nevartoti alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, padėti išvengti alkoholio, tabako ir narkotikų daromos žalos ar ją sumažinti.

11. *Programos uždaviniai*:

11.1. nuosekliai įgyvendinti naujai kylančius iššūkius atitinkančias psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemones pagal vaikų interesus bei poreikius;

11.2. siekti, kad ugdytiniai suprastų neigiamą alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo poveikį žmogaus sveikatai ir visuomenei;

11.2. skatinti sveiko, turiningo gyvenimo nuostatų ir įgūdžių ugdymąsi;

11.3. ugdyti gebėjimus, skatinančius atsisakyti alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, prireikus kreiptis pagalbos ir konstruktyviai spręsti problemas;

11.4. ugdyti kritinį mąstymą, atsakomybę už savo veiksmus ir elgesį;

11.5. suteikti informacijos apie prevencinės, medicininės, psichologinės, socialinės, teisinės pagalbos galimybes ir institucijas, skatinti ugdytinių gebėjimą kreiptis pagalbos.

12. Siekiant išskeltų uždavinių, laikomasi šių *principų*:

12.1. diferencijavimo – prevencinio ugdymo uždaviniai diferencijuojami skirtingo amžiaus koncentrams, ugdymo procesas organizuojamas atsižvelgiant į vaiko ar vaikų grupės ypatumus ir ypatingus poreikius;

12.2. kontekstualumo – atsižvelgiama į aplinkos (regiono, miesto, mokyklos, bendruomenės) ypatumus, remiamasi patirties pavyzdžiais;

12.3. integralumo – siekiama vaiko asmenybei daromo poveikio visybiškumo, t. y. neapsiribojama vien švietimu sveikatos srityje, bet integruotai ugdomi mokinių gebėjimai, įgūdžiai ir vertybinės nuostatos;

12.4. konstruktyvumo – atskleidžiamos ne vien problemos, bet skatinama ieškoti konstruktyvių jų sprendimo būdų;

12.5. veiksmingumo – siekiama geros prevencinio ugdymo kokybės rezultatų vykdant bendrąją prevenciją laiku ir sistemingai, numatant ir apibrėžiant orientacinius ugdytinių pasiekimus, užtikrinant tinkamą mokytojų kvalifikaciją.

IV. APRAŠO STRUKTŪRA IR TURINYS

13. Ši Programa yra sudedamoji ugdymo turinio dalis.

14. Programos struktūra ir turinys remiasi bendrojo ugdymo turinio formavimo koncentrais:

14.1. turinys sudaromas atsižvelgiant į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo uždavinius;

14.2. tematika daugiausia apima tas pačias temas, pateikiama vis išsamesnė informacija apie alkoholį, tabaką ir kitas psichiką veikiančias medžiagas aukštesnėse ugdymo pakopose;

14.3 pasiekimai aprašomi apeliuojant į vis didesnę savarankiškumą ir atsakomybę už save ir kitus, į aktyvią poziciją, veiklumą;

14.4. siekiant užsibrėžtų kiekvienam koncentrai uždavinių, pateikiamos reikalingos vaikams įgyti žinios, gebėjimai ir vertybinės nuostatos.

15. Programos turinys konkretizuojamas atsižvelgiant lopšelio-darželio “Želmenėlis” ir bendruomenės poreikius. Apie konkrečių temų parinkimą ikimokyklinėje ar priešmokyklinėje grupėje sprendžia mokytojas atsižvelgdamas į vaikų amžių, patirtį, individualius ar grupės poreikius, ugdomosios veiklos pobūdį.

V. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

16. Bendrąją prevenciją vykdo ikimokyklinių ir priešmokyklinių grupių mokytojai, sveikatos priežiūros ir kiti specialistai, įgiję atitinkamą kvalifikaciją.

17. Programa integruojama į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupių veiklas, projektų veiklą, organizuojamus renginius.

18. Programos įgyvendinimą koordinuoja mokyklos direktoriaus pavaduotojas ugdymui.

19. Ugdymosi pasiekimai vertinami pagal Programoje pateiktus reikalavimus: ką vaikas privalo žinoti, gebėti, kokius įgūdžius ir vertybines nuostatas turi įgyti. Vertinant taikomi neformaliojo – formuojamojo – vertinimo metodai ir būdai. Ugdytinių pasiekimai, atitinkantys išskeltus uždavinius, žinias, gebėjimus, įgūdžius ir vertybines nuostatas, yra prevencinės veiklos veiksmingumo rodiklis.

VI. PROGRAMOS PRIEDAI

20. Vaikų pasiekimai, žinios, gebėjimai, įgūdžiai ir vertybinės nuostatos ugdymo turinio koncentrams pateikiami šios Programos 1 priede.

21. Rekomenduojama literatūra ir interneto svetainės pateikiami 2 priede.

PASIEKIMAI, ŽINIOS, GEBĖJIMAI, ĮGŪDŽIAI IR VERTYBINĖS NUOSTATOS

IKIMOKYKLINIS IR PRIEŠMOKYKLINIS UGDYMAS

UŽDAVINIAI:

1. Padėti vaikams suprasti, kaip augti sveikam ir saugiam, išvengti pavojingų medžiagų ir rizikingo elgesio.
2. Ugdyti gebėjimus suprasti savo sveikatos būklę, atsargiai elgtis su vaistais, buitinėmis cheminėmis medžiagomis, vengti rizikos, susijusios su rūkymu ir alkoholinių gėrimų vartojimu.
3. Skatinti nuostatas: saugoti ir stiprinti sveikatą, laikytis saugos buityje, vengti kenksmingų medžiagų ir rizikingo elgesio.

Tema	Pasiekimai	Žinios	Gebėjimai/įgūdžiai	Vertybinės nuostatos/požiūris
Vaistai	Žino, kad vaistai vartojami tik sergant. Supranta, kodėl negalima imti jokių vaistų be tėvų ar gydytojų nurodymų. Žino galimus pavojus dėl neatsargaus vaistų vartojimo.	Sveikata ir sveikatos stiprinimo būdai (fizinis aktyvumas, vitaminai ir t.t.) Netinkamo vaistų vartojimo pasekmės.	Ugdomi gebėjimai suprasti savo būseną, savijautą ir kreiptis pagalbos į suaugusiuosius, kai jaučiasi blogai.	Ugdoma nuostata sveikai gyventi ir elgtis atsakingai su vaistais. F o r m u o j a m a s atsakingas požiūris į sveikatą.
Buitinės cheminės medžiagos	Žino, kad buityje naudojamas medžiagas galima naudoti tik pagal paskirtį ir laikantis saugos nurodymų. Supranta, kokį pavojų gali kelti netinkamai naudojamos buitinės cheminės medžiagos ir geba elgtis	Kai kurios buityje naudojamos medžiagos (valikliai, skalbimo milteliai, dažai, klijai ir kt.), jų paskirtis. Kuo jos gali būti	Ugdomi gebėjimai naudoti buitines chemines medžiagas tik pagal paskirtį ir p r i ž i ū r i n t suaugusiesiems, taip pat pastebėti netinkamoje	Ugdomos savisaugos ir švaros laikymosi nuostatos.

	atsargiai. Geba laikytis elementarių higienos įpročių.	pavojingos, jei n a u d o j a m o s netinkamai.	vietoje laikomas buitinės chemijos priemonės ir pranešti suaugusiems apie tai.	
Tabakas	Žino, kokios yra neigiamos rūkymo pasekmės. Žino, kokius įpročius reikėtų ugdyti norint augti sveikam ir stipriam. Supranta, kodėl vaikams draudžiama rūkyti.	Sveika gyvensena ir žalingi įpročiai. Rūkymas – žalingas įprotis. Kodėl žmonės rūko? Rūkymo poveikis vaikų sveikatai.	Mokoma(si) skirti sveikos gyvensenos ir žalingus įpročius. Skatinamas gebėjimas vengti pasyvaus rūkymo pavojaus.	Ugdoma nuostata vengti ir netoleruoti rūkymo, nesekti blogu kitų pavyzdžiu.
<u>Alkoholiniai gėrimai</u>	Žino, kad alkoholiniai gėrimai labai kenkia suaugusiųjų ir ypač vaikų sveikatai. Supranta, kodėl vaikams draudžiama vartoti alkoholinius gėrimus. Paaškina, ko negalima daryti išgėrusiam žmogui (pvz., vairuoti automobilio, dirbti, plaukioti ir t.t.) ir kodėl. Numato, kokius įpročius reikėtų ugdyti norint augti sveikam ir stipriam.	Alkoholinių gėrimų poveikis suaugusiajam ir vaikui. Išgėrusio žmogaus elgesys (pvz., agresyvumas, savo p o e l g i ū nekontroliavimas...) Šventės, tradicijos, papročiai nevartojant alkoholio.	Formuojami sveikos gyvensenos įgūdžiai. Ugdomas gebėjimas vengti bendrauti su išgėrusiais asmenimis ir atsispirti smalsumui ar kitų siūlymams paragauti alkoholinių gėrimų.	F o r m u o j a m a s neigiamas požiūris į alkoholinių gėrimų vartojimą; rūpinimasis savo sveikata.

Alkoholio, tabako ir kitų psichiką
veikiančių medžiagų vartojimo
prevencijos programos
2 priedas

REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA IR INTERNETO SVETAINĖS

1. Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. Priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas. Vilnius, 2003.
2. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Programa. Parengė: L. Bulotaitė, V. Gudžinskienė. Vilnius, 2003, 2005.
3. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Ikimokyklinis amžius. Parengė: O. Monkevičienė, D. Jakučiūnienė. Vilnius, 2003, 2005.
4. Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programos įgyvendinimo rekomendacijos. Priešmokyklinis ugdymas. J. Rožėnaitė, E. Milašiūtė, N. Vilkevičienė. Kaunas, 2006.
5. Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programos įgyvendinimo rekomendacijos. Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas. Dr. O. Monkevičienė, D. Jakučiūnienė, G. Šeibokienė.
6. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Pradinės klasės. Parengė O. Rugevičienė. Vilnius, 2003, 2005.
7. Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo universalioji programa. Vilnius, 2005.
8. Nacionalinė narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2004–2008 metų programa. Vilnius, 2003.
9. Sveiko gyvenimo būdo ir tinkamos asmens higienos mokyklinės programos. Vilnius, 1999.
10. Vaikų ir jaunimo socializacijos programa. Vilnius, 2004.
11. Alkoholis ir kiti narkotikai. Atviros Lietuvos fondas, Vilnius, 1994.
12. Avižinis S., Čaplinskas S., Dmitrijevas V. ir kt. Narkomanija ir jos prevencija: informacinė medžiaga. Vilnius, 2001.
13. Bažnyčia, narkotikai ir narkomanija: sielovados vadovėlis. Vilnius, 2003.
14. Bulotaitė L., Pivorienė R. V., Sturlienė N. Drauge su vaiku: psichologo patarimai mokytojams. Vilnius, 2001.
15. Bulotaitė L. Cigaretės, alkoholis ir narkotikai: knygelė ikimokyklinukų ir pradinukų tėvams, auklėtojams ir mokytojams. Vilnius, 2003.
16. Bulotaitė L. Piknaudžiaujančių alkoholiu tėvų vaikas. Mano vaikai: priešmokyklinis vaiko ugdymas. Kaunas, 2003.
17. Bulotaitė L. Narkotikai ir narkomanija. Iliuzijos ir realybė. Vilnius, 2004.
18. Černiauskienė M. Apie priklausomybę sukeliančias medžiagas ir jų vartojimo prevenciją ugdymo institucijose: metodinė medžiaga. Vilnius, 2000.
19. Davidavičienė A. G. Alkoholį ir kitus narkotikus vartojantys moksleiviai, Vilnius, 2000.
20. Davidavičienė A. G., Stonienė L. Narkotikų vartojimo ir ŽIV / AIDS prevencija ugdymo institucijose: metodinės rekomendacijos. Vilnius, 2000.
21. Davidavičienė A. G. Tėvams apie narkotikus. Kaip apsaugoti vaikus? Vilnius, 2001.
22. Davidavičienė A. G. Narkotinių medžiagų vartojimo prevencijos programa ir standartas. Metodinė priemonė. VPSC. Vilnius, 2001.
23. Dapkienė S. Klasės auklėtojas ir tėvai-partneriai. Šiauliai, 2002
24. Dobranskienė R. Mokyklos bendruomenės vadyba, Klaipėda, 2002.

25. Ganeri A.. Narkotikai. Specialistės patarimai. Vilnius, 1999.
 26. Gasiliauskas L. ir kt. Vaikai klausia, Vilnius, 2003.
 27. Gudžinskienė V. Kritinio mąstymo svarba ugdant sveiką gyvenseną: metodinė priemonė. Vilnius, 2000.
 28. Indrašienė V. Socialinio ugdymo technologijos. Vilnius, 2004.
 29. Juodaitytė A. Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius, 2002.
 30. Kvieskienė G. Socializacija ir vaiko gerovė. Vilnius, 2002.
 31. Kvieskienė G. Pozityvioji socializacija. Vilnius, 2005.
 32. Leliugienė M. ir Klemkaitė J. Dailės terapija socialiniame darbe su vaikais. Vilnius, 2005.
 33. Marshall B., Rosenberg. Bendraukime be pykčio: nuoširdus kalbėjimas. Kaunas, 2000.
 34. Mokykla be narkotikų. Knyga mokytoji. Parengė: R. Aškinytė, L. Bulotaitė, M. Černiauskienė ir kt. Vilnius, 2002.
 35. Pivorienė R. ir Sturlienė N. Klasės vadovo ABC. Darbas su vaikais. Vilnius, 2004.
 36. Rūkymas. Atviros Lietuvos Fondas, Vilnius, 1994.
 37. Vaiko teisių konvencija. Vaiko teisių informacijos centras. Vilnius, 1999.
 38. Zaborskis A., Petrauskienė A. ir kt. Aukime sveiki: pratybų sąsiuvinis I-IV klasės mokiniams. Kaunas, 2004.
 39. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija - www.smm.lt
 40. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija - www.sam.lt
 41. Rūkymo prevencijos klausimai - <http://www.sam.lt/itsritys/visuomenes-sveikata/rukymas>
 42. Narkotikų kontrolės departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės - www.nkd.lt
 43. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras - www.sppc.lt
 44. Lietuvos AIDS centras - www.aids.lt
 45. Valstybinis psichikos sveikatos centras - www.vpsc.lt
 46. Informacija ir priemonės tėvams apie narkotikų prevenciją - <http://www.pride.org>
 47. JAV Nacionalinis priklausomybių nuo narkotikų institutas - www.nida.nih.gov
 48. Lietuvoje vykdoma programa Pramogos be narkotikų - www.benarkotiku.lt/
 49. Europos narkotikų ir narkomanijos centras EDDRA - <http://eddra.emcdda.eu.int>
 50. Pasaulio sveikatos organizacijos koordinuojamas tarptautinis mokinių sveikatos ir gyvensenos tyrimas - <http://www.hbsc.org>
-